

DANMARKS STATISTIK

STATISTISKE MEDDELELSER

4. RÆKKE 50. BIND 5. HÆFTE

COMMUNICATIONS STATISTIQUES 4me SÉRIE TOME 50 5ième LIVRAISON

PRODUKTIONSSTATISTIK FOR AARET 1913

(HAANDVÆRKS- OG INDUSTRI TÆLLINGEN AF 1914)

V

METALINDUSTRIEN

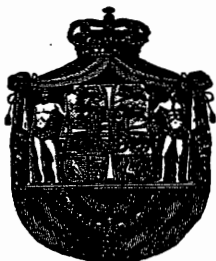
STATISTIQUE DE LA PRODUCTION INDUSTRIELLE 1913
(RECENSEMENT INDUSTRIEL 1914)

V

INDUSTRIES DES MÉTAUX

UDGIVET AF DET STATISTISKE DEPARTEMENT

PUBLIÉ PAR LE DÉPARTEMENT DE LA STATISTIQUE

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1916

Forord.

Nærværende Hæfte af Produktionsstatistiken for 1913, for hvis Grundlag og Omfang, der er gjort nærmere Rede i Hæftet om Tekstilindustrien (Stat. Med. 4. R., 50. Bind, H. 1), som man derfor skal henvise til, omfatter de vigtigste Fag indenfor Metalindustrien (Gruppe VIII i Haandværks- og Industritællingen af 1914).

De Fag herunder, som ikke er behandlere i dette Hæfte, er dels saadanne, der ganske overvejende foregaar under haandværksmæssige Former, saasom almindelige Smedeforretninger, Cykelværksteder m. fl., dels forskellige af det Offentlige drevne Virksomheder (Mønten, Tilvirkning af Krigsmateriel, Reparationsværksteder for Jærnbane-materiel). Pianofortefabrikker, der i Industritællingen er henregne-de til „Tilvirkning af musikalske Instrumenter“ under Metalindustrien, vil i Produktionsstatistiken blive behandlet under Træindustrien. Afgrænsningen mellem de forskellige Fag indenfor Metalindustrien er for adskillige Virksomheders Vedkommende ret usikker, hvorfor der i Produktionsstatistiken i flere Tilfælde har maattet foretages en anden Gruppering af Virksomhederne end den i Industritællingen fulgte.

Det statistiske Departement i September 1916.

ADOLPH JENSEN.

Johs. Dalhoff.

Indhold.

	Side
1. Guld-, Sølv- og Elektropletvarefabrikker	7
2. Gørtlerier, Metalvarefabrikker m. v.	12
3. Blikvarefabrikker, m. v.	15
4. Jernvarefabrikker, Hammerværker m. v.	18
5. Traad- og Traadvarefabrikker	22
6. Jernskibsbyggerier og -Reparationsværksteder	25
7. Jernstøberier, Maskinfabrikker, Cykelfabrikker m. v.	28
8. Instrumentmagerforretninger, Elektromekaniske Virksomheder	41
<i>Résumé en français</i>	45

Publikationer vedrørende Haandværks- og Industritællingerne:

1897: Danmarks Haandværk og Industri ifølge Tællingen den 25. Maj 1897. (Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A Nr. 1).

1906: Danmarks Haandværk og Industri ifølge Tællingen den 12. Juni 1906. (Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A Nr. 7).

— Produktionsstatistik. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd.).

1914: Produktionsstatistik.

I. Tekstilindustrien. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 50. Bd., 1. Hæfte).

II. Produktionen af Nærings- og Nydelsesmidler. (do., 2. Hæfte).

III. Beklædnings- og Læderindustrien. (do., 3. Hæfte).

IV. Sten-, Ler- og Glasindustrien. (do., 4. Hæfte).

1. Guld-, Sølv- og Elektropletvarefabrikker.

For Aaret 1913 foreligger der indenfor Guld-, Sølv- og Elektropletvareindustrien Oplysning om Produktion m. v. fra 36 Virksomheder med 959 Arbejdere som Gennemsnit for hele Aaret. De tilsvarende Tal var ved Industritællingen i 1914 348 med 1288 Arbejdere, og i Sammenligning hermed mangler der saaledes Oplysning om 312 Virksomheder med ca. 330 Arbejdere. Særskilt for Guld- og Sølvmedeforretninger og Elektropletvarefabrikker var Tallene saaledes:

		Antal Virksomheder			Ialt	Antal Arbejdere
		uden Arb.	med 1-5 Arb.	med over 5 Arb.		
Guld- og Sølvmedeforretninger	Ved Industritællingen 1914.....	174	113	32	319	855
	med Oplysning om Produktion i 1913 ...	"	1	22	23	571
Elektropletvarefabrikker og Forniklingsanstalter	Ved Industritællingen 1914.....	1	16	12	29 ¹⁾	433
	med Oplysning om Produktion i 1913 ...	"	4	9	13 ²⁾	388

¹⁾ Heraf var kun de 14 Elektropletvarefabrikker, Resten var Forniklingsanstalter.

²⁾ Heraf var de 3 udelukkende Forniklingsanstalter.

Af de i Guld- og Sølvvarefabrikkerne beskæftigede 855 Arbejdere var 98 Kvinder, der hovedsagelig arbejdede ved Polering; dog var der 20 à 25 faglærte Svende og Lærlinge.

Efter Produktionsstatistikens Oplysninger fordelte Arbejderne sig iøvrigt paa følgende Maade efter Fag:

Af 100 Arbejdere var:	Svende	Lærlinge	Ialt
Guldsmede	18	8	26
Sølvmede.....	25	9	34
Ciselører og Graverer .	10	5	15
Andre faglærte	3	2	5
ufaglærte.....	—	—	20
Ialt...	56	24	100

Af de under Produktionsstatistiken indbefattede 23 Guld- og Sølvvarefabrikker har 4 opgivet, at de støbte sølv; den samlede Vægt af nedstøbt Metal androg for dem 106,35 kg.

Nedenstaaende er givet en Oversigt over de 23 Guld- og Sølvvarefabrikkers Produktion i 1913:

	1913	
	Vægt kg	Salgsværdi Kr.
Sølvvarer:		
Bestikarbejde	4 958	583 800
Korpusarbejde	1 684	289 400
Andet Arbejde.....	678	258 700
Uangivet Sølvarbejde	5 036	653 500
Tilsammen...	12 356	1 785 400
Guldvarer:		
Forlovelsesringe.....	23,5	41 200
Andre Ringe.....	56,8	139 000
Smykker	29,5	89 700
Andet Arbejde	37,7	113 300
Tilsammen...	147,5	383 200
Guld- og Sølvvarer u. n. A.	395,5	67 200
Ialt...	—	2 235 800 ¹⁾

¹⁾ Hertil kommer, at 4 Virksomheder tilvirkede tilsammen for 43 000 Kr. Elektropletvarer og Varer af vægte Metaller.

Foruden den her omhandlede Produktion udførte 4 Virksomheder Forgyltning for andre til et Beløb af 3 820 Kr. og 1 Virksomhed Forsølvning til en Værdi af 2 500 Kr., og endelig blev der af 14 Virksomheder udført Reparationsarbejder for 57 000 Kr.

Til ovenanførte Produktion i 1913 blev bl. a. anvendt følgende Raastoffer:

Guld.....	159 286 Gram
Sølv i valsede Plader	4 541,6 kg
Andet raat Sølv	8 339,2 -

Der blev i 1913 indført af Sølv i valsede Plader 2 281 kg og af andet raat Sølv 14 200 kg, eller ialt ca. 16 500 kg raat Sølv, og i Elektropletfabriker (jfr. S. 11) blev der anvendt ca. 1 300 kg; da der tillige er anvendt Sølv til Udmøntning og forskellig anden Brug, har den samlede Anvendelse af Sølv til Sølvvareproduktionen

næppe været mere end 10 à 15 pCt. større end det foran anførte Forbrug af 12900 kg. De foreliggende Oplysninger om Produktionen af Sølvvarer, maa derfor anses for at være nogenlunde fuldstændige. For Guldvarer lader der sig ikke foretage en tilsvarende Opgørelse, men Tallene herfor er sikkert mindre fuldstændige. Overhovedet maa det jo tages i Betragtning, at der mangler Oplysninger for 296 Guld- og Sølvmedeforretninger, der foruden Indehaverne beskæftigede 280 Arbejdere; men man kan dog sikkert gaa ud fra, at en væsentlig Del af disse Virksomheder kun giver sig af med Reparation og Handel med indkøbte færdige Varer, saaledes at man ikke kan lægge deres Arbejdertal og endnu mindre selve deres Antal til Grund for nogen Beregning af det Tillæg, der skal gøres til de ovenstaaende Produktionstal, for at disse kunde blive fuldstændige.

I nedenstaaende Oversigt er Mængden og Værdien af ind- og udførte Sølvvarer sammenlignet med de her omhandlede Virksomheders Produktion, hvortil der altsaa formentlig skulde gøres et Tillæg paa 10 à 15 pCt. for at naa til den samlede indenlandske Produktion.

	Specialindførsel 1913		Udførsel af indenlandske Varer 1913		Produktion 1913	
	Mængde	Værdi	Mængde	Værdi	Mængde	Værdi
	kg	Kr.	kg	Kr.	kg	Kr.
Sølvvarer	4 239	551 000	913	119 000	12 356	1 785 400 ¹⁾
Heraf: Bestikarbejde . . .	535	64 000	101	12 000	4 958	583 800
Korpusarbejde . . .	1 324	166 000	231	29 000	1 684	289 400
Smykker o. Andet	2 380	321 000	581	78 000	5 714	912 200

¹⁾ Hertil kommer en Del af de for »Guld og Sølvvarer uden nærmere Angivelse« anførte 67 200 Kr.

De 13 Elektropletvarefabrikker og Forniklingsanstalter beskæftigede 388 Arbejdere, hvoraf ca. 180 Kvinder; heraf var nogle enkelte faglærte, og Resten var ufaglærte Arbejdere, hovedsagelig beskæftigede med Polering. I øvrigt fordelte de 388 Arbejdere sig paa følgende Maade:

	Svende	Lærlinge	I alt
Elektropletarbejdere m. fl.	67	24	91
Slibere	19	7	26
Forsølvvere	24	11	35
Trykkere	22	12	34
Gravører o. a. faglærte	17	3	20
Sølvpolerersker	—	—	140
Andre Kvinder	—	—	42
Ialt	—	—	388

7 af de 13 Virksomheder støbte selv; den samlede Vægt af nedstøbt Metal androg 5173 kg.

Af de 13 under Elektropletvarefabrikker henførte Virksomheder var de 3 udelukkende Forniklingsanstalter. De beskæftigede tilsammen 10 Arbejdere (heraf 1 Kvinde) og udførte Forniklingsarbejde for andre Virksomheder for 35 000 Kr.

De 10 egentlige Elektropletvarefabrikkers Produktion bestod dels i Fremstilling af Raavarer til Forsølvning og Fornikling m. v., dels i Forsølvning og Fornikling af saadanne Varer, enten af egen Tilvirkning eller indkøbte. De 9 Virksomheder tilvirkede selv for en større eller mindre Del de anvendte Raavarer og 2 af Virksomhederne tilvirkede ogsaa Raavarer til Salg. Kun 1 Virksomhed tilvirkede overhovedet ikke Raavarerne, men indkøbte dem alle.

I nedenstaaende Oversigt vil man finde angivet Salgsværdien og Vægten af de 10 Elektropletvarefabrikkers Produktion i 1913:

Varer forsølvede, forniklede m. v.	Vægt kg	Salgsværdi Kr.
Raavarer af egen Tilvirkning { Bestikarbejde	ca. 7 400	132 000
{ Korpusarbejde	- 5 100	63 500
{ Andet Arbejde	- 5 300	36 000
{ Uangivet	- 22 300	331 100
Raavarer indkøbt { Bestikarbejde	- 12 100	136 000
{ Korpusarbejde	- 3 100	36 500
{ Andet Arbejde	- 500	4 000
{ Uangivet	- 15 000	229 000
Uangivet	- 12 000	95 000
Raavarer til Salg	- 8 500	58 700
Tilsammen	—	1 121 800 ¹⁾

¹⁾ Hertil kommer, at 4 under Guld- og Sølvvarefabrikkerne henførte Virksomheder tilsammen tilvirkede for 43 000 Kr. Elektropletvarer o. l.

Foruden den her omhandlede Produktion udførte 4 Virksomheder Forgylning for andre til et Beløb af 1 050 Kr. og 5 Virksomheder Forsølvning til en Værdi af 45 820 Kr.; endvidere udførte 3 Virksomheder Fornikling for andre til en Værdi af 19 000 Kr., og endelig blev der af 7 Virksomheder udført Reparationsarbejde for 60 000 Kr.

Da kun et Mindretal af de her omhandlede Virksomheder har været i Stand til at opgive den nøjagtige Vægt af deres Produktion, har man maattet ansætte Vægten af de fleste Virksomheders Produktion efter Skøn, og Tallene hidsættes derfor kun med Forbehold. Det samme gælder for de nedenfor anførte Tal for Vægten af de anvendte Raastoffer.

Til foranførte Produktion i 1913 blev bl. a. anvendt følgende Raastoffer:

Guld	3 457 Gram	Messing	38 000 kg
Sølv i valsede Plader	1 074 kg	Hvidt Metal	23 000 -
Andet raat Sølv	187 -	Færdige Raavarer	42 000 -

Da de til Forsølvning m. v. indkøbte færdige Raavarer er angivne at have en Værdi af ca. 225 000 Kr., og da Salgsværdien af disse i forsølv et eller forniklet o. l. Stand andrager ca. 400 000 Kr., vil det ses, at Raavarens Værdi andrager ca. 55 pCt. af den færdige Vares Værdi.

Medens Produktionen af de her omhandlede 10 Elektropletvarefabrikker, der maa antages at udføre saa godt som hele Landets Elektropletvaretilvirkning — idet de 4 Elektropletvarefabrikker, hvorfra der mangler Oplysninger om Produktionen, alle er ganske ubetydelige — for 1913 er opgjort til en samlet Værdi af ca. 1 250 000 Kr., blev Produktionsværdien (incl. de indkøbte Raavarers Værdi) for 10 Virksomheder i 1905 opgjort til ca. 800 000 Kr. Produktionen af Elektropletvarer er saaledes gaaet ret betydeligt frem i de mellem-liggende Aar. En Sammenligning mellem Produktionen af Elektropletvarer og Indførselen fra Udlandet lader sig ikke foretage, da disse Varer ikke er tilstrækkelig specificerede i Indførselen.

2. Gørtlerier, Metalvarefabrikker m. v.

For den Gruppe indenfor Metalindustrien, hvortil er henregnet Gørtlerier o. l., Metalvarefabrikker, Metaltrykkerier og -støberier, Kapsel-fabrikker, Dørgrebsfabrikker o. a. lign. Specialvirksomheder, har man modtaget Oplysninger om Produktionen i 1913 fra 50 Virksomheder med ialt 1330 Arbejdere; enkelte af disse Virksomheder staar dog paa Grænsen til andre Erhvervsnumre, som de i Industritællingen er henført til, og navnlig gælder dette den største af dem (med ca. 350 Arbejdere), der tillige er Jærnstøberi og i Industritællingen er medregnet som saadant. De Løbenumre i Industritællingen, der svarer til den her omhandlede Gruppe, er Nr. 156 Gørtlerforretninger, Nr. 159 Metalvarefabrikker og Nr. 160 Metalstøberier; med Tillæg af den nævnte og 5 andre mindre Virksomheder, omfatter de ialt 124 Virksomheder med tilsammen 1435 Arbejdere. Nedenstaaende er samtlige 124 Virksomheder og de 50, hvis Produktion er oplyst, fordelt efter Størrelse:

	0-5 Arb.	6-10 Arb.	11-50 Arb.	over 50 Arb.	Virksomh. ialt	Antal Arbejdere
Samtlige Virksomheder . . .	76	24	18	6	124	1 435
Virksomh. m. Produkt.stat.	7	20	17	6	50	1 330

Det vil heraf fremgaa, at det kun er en ret uvæsentlig Del af Faget, som Produktionsstatistiken ikke omfatter, idet de manglende 74 Virksomheder, paa nogle enkelte nær, alle er ganske smaa. Deres Hovedbeskæftigelse vil ofte være Reparationsarbejde o. l., og man kan anslaa de foreliggende Oplysninger til at omfatte ca. 95 pCt. af Gørtleri- og Metalvareproduktionen.

Af de 1330 Arbejdere i de 50 i Produktionsstatistiken indbefattede Virksomheder var 1070 Mænd eller Drengene og 260 Kvinder, der saa godt som alle beskæftigedes i Metalvarefabrikkerne og visse Specialvirksomheder, men ikke i Gørtlerierne. De mandlige Arbejdere fordelte sig efter Fag saaledes:

	Svende	Lærlinge	Ialt
Metaltrykkere.....	45	24	69
Formere og Støbere ...	135	31	166
Gørtlere.....	235	73	308
Andre faglærte.....	174	59	233
Ufaglærte.....	—	—	294
Ialt...	—	—	1070

Produktionens Salgsværdi udgjorde for de 50 Virksomheder tilsammen 4566 000 Kr., men i denne Sum indgaar en Værdi af 750 000 Kr. for Jærnstøbegods. Summen for producerede Gørtlerarbejder og Metalvarer bliver herefter 3816 000 Kr., der er nærmere specificeret i omstaaende Oversigt (S. 14). For Arbejde udført for andre tilkommer en Sum af 109 800 Kr., der fordeler sig med Kr. 96 000 for Metalstøbning, Kr. 600 for Metaltrykning, Kr. 9000 for Metalslibning og Kr. 4 200 for Gravering. 25 Virksomheder opgiver at have udført Reparationsarbejder til et Beløb af 53000 Kr.

Tabellens Vægtopgivelser er kun tilnærmelsesvis rigtige, idet en Del af Producenternes Opgivelser har været rent skønsmæssige, og der fra flere Virksomheder slet ikke har kunnet oplyses noget om Vægten, saaledes at denne har maattet beregnes paa Grundlag af Oplysninger fra de andre Virksomheder.

Om de enkelte i Tabellen opførte Vareposter skal tilføjes, at der under Galanterivarer er henført 1400 kg kunstindustrielle Sølvs- og Tinvarer til en Salgsværdi af 35 000 Kr. Cykelpumper produceredes kun i en enkelt Virksomhed, der desuden producerede 223 000 Cykelventiler til en Værdi af 223 000 Kr. og Metalskruer; til Produktionen anvendtes foruden Messing 14 000 kg Jærnstøbegods og 2400 m trukne Jærnrør; i 1905 produceredes for 31 000 Kr. Cykelpumper. Metalkapslerne produceredes saa godt som udelukkende af de 2 Specialfabrikker, der findes her i Landet paa dette Omraade. Disse beskæftigede 57 Arbejdere og fabrikerede 23 $\frac{1}{2}$ Mill. Stkr. Kapsler til en Vægt af 80 000 kg og en Værdi af 164 000 Kr.; i 1905 var der ligeledes 2 Virksomheder, der beskæftigede 70 Arbejdere. Antallet af producerede Kapsler var da 12 $\frac{1}{2}$ Mill. Stkr. til en Vægt af 61 000 kg og en Værdi af 108 000 Kr.; naar Vægten af Produktionen kun er steget forholdsvis lidt, skyldes

	Mængde kg	Salgsværdi Kr.
Lamper og Lampeartikler.....	61 000	270 000
Lysekroner.....	55 600	402 000
Uspecificeret Lamper og Lampeartikler samt Lyse- kroner.....	—	440 000
Kandelabre og Lysestager.....	4 300	24 000
Lygter.....	—	35 000
Husholdningsartikler.....	—	297 000
Galanterivarer.....	—	303 000
Dørgreb.....	35 900	229 000
Andet Bygningsudstyr.....	8 100	31 000
Uspecificeret Bygningsudstyr.....	100 000	75 000
Beslag til Kakkellovne og Komfurer.....	5 100	16 000
Butikksudstyr.....	10 800	70 000
Skibssudstyr.....	12 400	50 000
Armaturl for Kedler og Maskiner.....	66 000	237 000
Armaturl for Gas og Vand.....	99 400	393 000
Uspecificeret Armaturl.....	24 000	98 000
Skruer, Møttriker og Bøsninger m. v.....	25 300	45 000
Sanitetsartikler.....	20 000	51 000
Udstyr for Jernbanevogne.....	—	14 000
Cykelpumper (120 000 Stk.).....	—	62 000
Knapper, Emblemer m. v.....	1 000	35 000
Monumenter, Statuetter o. l.....	6 400	37 000
Metalkapsler.....	79 800	164 000
Raat Metalstøbegods.....	157 900	350 000
Blikvarer.....	11 600	11 000
Diverse uspecificerede Varer.....	—	77 000
Tilsammen...	—	3 816 000

det, at ca. $\frac{1}{3}$ deraf nu er Aluminiumskapsler. Prisen pr. 1000 Kapsler var i 1905 Kr. 8,60, men var i 1913 Kr. 7,00. Under Diverse Varer er bl. a. henført Staalstøpler til en Værdi af 6000 Kr.; hertil anvendtes ca. 500 kg Staal.

Den samlede Mængde anvendte Raastoffer var:

Raat Metal.....	ca.	670 000 kg.
Metal i Plader, Stænger og Rør.....		670 000 -
Andet halvforarbejdet Metal.....		10 000 -

Ogsaa en Del af de enkelte Virksomheders Vægtopgivelser for anvendte Raastoffer er foretagne efter Skøn, og de anførte Tal meddeles derfor med Forbehold.

Ved Industritællingen i 1906 taltes der af Gørtlerier, Metalvarefabrikker, Kapsselfabrikker etc. 111 med 1337 Arbejdere; Antallet af Virksomheder er saaledes forøget med 13, Arbejdertallet med ca. 100. Produktionen i 1905 blev for 66 Virksomheder med 1 190 Arbejdere opgjort til 2 910 000 Kr. foruden Arbejde for andre og Reparationer; i Beløbet er indbefattet for ca. 500 000 Kr. Jærnstøberiarbejde; fradraget dette Beløb, bliver Produktionsværdien altsaa ca. 2,4 Mill. Kr., hvortil svarer en Værdi af 3,8 Mill. Kr. i 1913. Produktionsværdien pr. Arbejder var i 1905 ca. 2 400 Kr. og i 1913 ca. 3 500 Kr.

En Sammenligning af Produktionens enkelte Poster i de to Aar vanskeliggøres ved, at Specifikationen er mindre fuldstændig i 1905 end i 1913; af Lamper, Lampedele og Lysekroner var Produktionen i 1913 over 1 Mill. Kr., i 1905 knap $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.; af Husholdnings- og Galanterivarer henholdsvis ca. 600 000 Kr. og 150 000 Kr. For Cyklepumper og Kapsler er en Sammenligning anført foran.

Med Hensyn til Indførselen fra Udlandet af de her omhandlede Varer gælder det samme som foran er bemærket om Elektropletvarer.

3. Blikvarefabrikker m. v.

Af Blikvarefabrikker har man modtaget Oplysninger om Produktionen m. v. i 1913 fra 20¹⁾ eller fra saa godt som samtlige Landets Blikvarefabrikker. Langt de største af disse Virksomheder er A/S Carl Lunds Fabrikker (1 Virksomhed) og A/S Glud og Marstrands Fabrikker (2 Virksomheder), alle i København. De 20 Virksomheder beskæftigede tilsammen i 1913 gennemsnitlig 1319 Arbejdere, hvoraf de 452 var Kvinder (ved Industritællingen

¹⁾ Af de i Industritællingen under Løbe Nr. 162 »Blikvarefabrikker« opførte 21 Virksomheder (med 1 432 Arbejdere) mangler der Oplysning om 7 med 39 Arbejdere; heraf fremstillede de 3 (med 8 Arb.) Blikmærker til Svin, og 1 Virksomhed (med 4 Arb.) var nærmest Fortinneri. De øvrige 6 ovenfor medregnede Virksomheder (med 49 Arb.) er i Industritællingen efter deres Hovedbeskæftigelse henført til Blikkenslagerforretninger o. l.

i 1914 var de samme Virksomheders Arbejdertal ca. 1 450). I nedenstaaende Oversigt er de mandlige Arbejdere nærmere specificeret efter deres Fag:

Blikkenslagere	155	Malere	17
Heraf Lærlinge	20	Stentrykkere	13
Metaltrykkere	25	Arbejdsmænd	579
Smede- og Maskinarbejdere	67	Diverse	11
		Tilsammen	867

Produktionens Salgsværdi udgjorde ialt 6,59 Mill. Kr.; desuden udførtes Reparationsarbejde for 58000 Kr. samt Galvanisering for fremmed Regning for 10000 Kr. I nedenstaaende Oversigt er Produktionen nærmere specificeret:

	Vægt kg	Salgsværdi Kr.
Transportspande m. v. (153 000 Stkr.)	1 278 000	1 491 000
Blikemballage, af Hvidblik	2 100 000	1 045 000
— lakeret	775 000	853 000
Husholdningsvarer, emaillerede	500 000	874 000
— lakerede	360 000	410 000
— af Hvidblik	892 000	584 000
— galvaniserede	1 800 000	996 000
Bliklegetøj, dekoreret	85 000	144 000
Andre Varer	—	173 000
Bygningsarbejde	—	17 000
Tilsammen	—	6 587 000

Desuden tilvirkede 1 Virksomhed, der er henført til Metalvarefabrikkerne, 11 600 kg Blikvarer til en Salgsværdi af 11 300 Kr. Denne Virksomhed beskæftigede bl. a. 9 Blikkenslagere. 2 Konserverfabrikker fremstillede desuden til eget Brug 2 755 244 Stkr. Daaser til en Salgsværdi af 205 617 Kr. og beskæftigede herved 46 Arbejdere.

Da en Del af Virksomhederne ikke har været i Stand til at opgive Vægten af deres Produktion, er de anførte Tal for Produktionens Vægt til Dels beregnede og hidsættes derfor kun med et vist Forbehold. Det samme gælder for de senere anførte Tal for Vægten af anvendte Raastoffer.

Blikvareindustrien har udviklet sig betydeligt siden 1905. I dette Aar, da Oplysninger om Produktionen ligeledes forelaa fra saa godt som samtlige Landets Blikvarefabrikker, udgjorde Salgsværdien af disses samlede Produktion kun 3,7 Mill. Kr.; jfr. nedenstaaende Oversigt.

	Produktionens Salgsværdi	
	1913 - Kr.	1905 Kr.
Blikemballage.....	1 898 000	1 011 000
Andet Arbejde.....	4 689 000	2 701 000
Tilsammen...	6 587 000	3 712 000
Reparationsarbejde	58 000	34 000
Arbejde udført for fremmed Regning ...	10 000	4 000

Til Produktionen i 1913 blev anvendt ca. 3200 Tons Hvidblik og ca. 2700 Tons Jernblik; desuden anvendtes der en betydelig Mængde Baandjern, Stangjern og Staalplader samt Zink og Tin, Aluminium m. v.

I 1913 indførtes der en Del Blikvarer fra Udlandet, der nærmere er specificeret i nedenstaaende Tabel.

Indførsel 1913	Mængde	Værdi ¹⁾
Varer af emaillet eller lakeret Blik:	kg	Kr.
Emballage.....	30 000	28 000
Husholdningsgenstande	360 000	426 000
Andet (bl. a. Gasmaalere)	211 000	349 000
Varer af fortinne Plader.....	55 000	45 000
— - forzinkede —	131 000	72 000
Ialt...	—	920 000

¹⁾ uden Told.

Af Produktionen udførtes i 1913 bl. a. ca. 941 800 kg Transportspande eller ca. tre Fjerdedele af Produktionen heraf, men her udover fandt der ingen Udførsel af Betydning Sted.

Af Fabrikker for Gasmaalere fandtes der i 1913 her i Landet 2, og desuden havde Det danske Gaskompagni et Reparationsværksted for Gasmaalere. Disse 3 Virksomheder beskæftigede i 1913 gennemsnitlig tilsammen 155 Arbejdere, nemlig 92 Blikkenslagere, 9 Metaldrejere, 7 Smede og Maskinarbejdere, 6 Malere og 41 Arbejds mænd. Virksomhederne fabrikerede i 1913 i alt

9 122 Stkr. Gasmaalere til en Salgsværdi af 231 000 Kr. og udførte Reparationsarbejde for 327 500 Kr. Til den ene Virksomhed var knyttet Metalstøberi; Vægten af støbt Metal er opgivet til 7 416 kg.

I 1905 beskæftigede de samme 3 Virksomheder kun 125 Arbejdere, og Værdien af de da fabrikerede Gasmaalere og det udførte Reparationsarbejde udgjorde i alt 328 000 Kr.

Af Gasmaalere indførtes fra Udlandet i 1913 18 900 kg til en Værdi af 79 000 Kr. eller ca. en Fjerdedel af Landets Forbrug.

I 1914 taltes der i hele Landet 4 Galvaniseringsanstalter med tilsammen 56 Arbejdere, og af disse har 2 Virksomheder med 36 Arbejdere som Gennemsnit for Aaret 1913 udført Galvanisering for andre for i alt 194 000 Kr. og Fornikling for 7 000 Kr. I 1905, da Oplysninger forefandt fra 5 af Landets 6 Galvaniseringsanstalter, udførtes der Galvanisering for andre for 168 000 Kr.

4. Jernvarefabrikker, Hammerværker m. v.

De Virksomheder, hvis Produktion omhandles i dette Afsnit, er dels en Række forskellige Specialfabrikker (Jernmøbel-, Plov-, Vognfjeder-, Bolte-, Beslag-, Automatfabrikker o. l.) og dels Virksomheder, der mere i Almindelighed kan karakteriseres som Smedeforretninger, Hammerværker, Jernvarefabrikker o. l. I Industritællingen findes de henført til forskellige Løbenumre under Jernindustrien, idet Flertallet af dem dog hører under følgende Numre: 165 (Fabrikker for grovere Smedevarer), 166 (Klejnsmedeforretninger), 157 (Fabrikker for finere Smedevarer), 168 (Filehugning), 169 (Kniv- og Værktøjsfabrikker) og 181 (Vægtfabrikker). Det Antal Virksomheder, som disse Løbenumre omfatter, og de af disse Virksomheder, for hvilke der foreligger Produktionsstatistik, fremgaar af følgende:

	Antal Virksomheder				Antal Arbejdere
	mellem 0-5 Arb.	6-20 Arb.	over 20 Arb.	I alt	
Efter Industritællingen . . .	338	68	19	425	2012
heraf med Produkt.stat. . .	6	24	17	47	1 057

I Produktionsstatistiken mangler der altsaa Oplysninger for Halvdelen af Arbejderstyrken og ca. ni Tiendedele af Virksom-

hederne under de nævnte Løbenumre, men det store Flertal af manglende Virksomheder er smaa Klejnsmedeforretninger, for hvilke der efter deres Arbejdes Beskaffenhed ikke kan gives Produktionsstatistik. Af de Specialfabrikker, fra hvilke der ikke er modtaget Oplysninger, skal særlig nævnes 3 Automatfabrikker med tilsammen 12 Arbejdere, 3 Pengeskabsfabrikker med 18 Arbejdere, 1 Laasefabrik med 6 Arbejdere, 4 Fjederfabrikker med 10 Arbejdere og 2 Hammerværker med 18 Arbejdere.

Foruden de 47 allerede omtalte Virksomheder, hvis Produktion omhandles i nærværende Afsnit, er der desuden 19, der efter deres Produktions Art nærmest vil være at henregne hertil, men som i Industritællingen er henført til andre Løbenumre end de foran anførte, særlig til Maskinfabrikker og Grovsmedeforretninger. Disse 19 fordeler sig paa følgende Maade efter Størrelse:

	mellem 0—5 Arb.	6—20 Arb.	over 20 Arb.	I alt	Antal Arbejdere
Antal Virksomheder	3	9	7	19	469

De i det følgende meddelte Oplysninger omfatter herefter i alt 66 Virksomheder med 1526 Arbejdere som Gennemsnit for Aaret 1913.

De 1526 Arbejdere fordelte sig efter Arten af deres Beskæftigelse m. v. som vist i nedenstaaende Oversigt.

	Svende	Lær- linge	Ar- bejds- mænd	Kvinder	Halv- dags- børn	Til- sammen
Ved Forarbejdning af Jern og Metal	599	231	388	19	44	1281
Ved Forarbejdning af Træ	86	"	22	6	"	114
Ved andet Arbejde	47	3	55	19	7	131
Tilsammen...	732	234	465	44	51	1526

Af 100 Arbejdere var de 84 beskæftigede ved Forarbejdning af Jern og Metal, 8 ved Forarbejdning af Træ og 8 ved andet Arbejde; i 1905 var de tilsvarende Tal henhv. 85, 10 og 5.

I de 66 Virksomheder udgjorde Produktionens samlede Salgs-

værdi i 1913 6565000 Kr., hvortil kom 291000 Kr. for udført Reparationsarbejde og 14000 Kr. for Arbejde, udført for andre.

I omstaaende Oversigt er Produktionen nærmere specificeret. Vægtangivelserne i Tabellen er kun tilnærmelsesvis rigtige, idet en Del af Virksomhedernes Opgivelser er rent skønmæssige, og der endda fra flere Virksomheder ganske mangler Vægtopgivelser; i disse sidste Tilfælde har man derfor maattet beregne Vægten.

Til Produktionen er der opgivet at være anvendt ca. 382 Tons Raajern, 10180 Tons Smedejern, 2847 Tons Staal og 208 Tons Staaltraad; endvidere er der anvendt en Del Messing, Bronze og Zink foruden diverse Halvfabrikata.

Af Skafter og Haandtag af Træ til de forskellige Varer er der i alt anvendt ca. 650000 Stkr.; heraf er godt 100000 Stkr. indkøbt fra Udlandet; ca. 200000 Stkr. er indkøbt fra Indlandet, og Resten er af egen Tilvirkning.

Hvor stor en Del af Landets samlede Produktion af de i Tabellen anførte Varer, der repræsenteres af de her opgivne Mængder, er det vanskeligt at danne sig et paalideligt Skøn over, da mange af disse Varer endnu er Genstand for rent haandværksmæssig Tilvirkning; og som allerede nævnt savnes der Oplysninger fra saa godt som alle de mange smaa Virksomheder indenfor de paagældende Industrier. Tabellen viser nærmest — om end ogsaa med en Del Mangler — hvormeget der fabriksmæssigt fremstilles her i Landet af disse Varer. En Sammenligning med Produktionen i 1905, hvis Salgsværdi for 51 Virksomheder med 1034 Arbejdere er opgjort til ca. 3½ Mill. Kr., maa af samme Grund blive usikker. Naar saaledes Tilvirkningen af Plove i 1913 blev opgjort til 460000¹⁾ Kr. og i 1905 til 110000¹⁾ Kr., betyder det ikke, at der har været en hertil svarende Fremgang i den indenlandske Produktion, men snarere, at den fabriksmæssige Tilvirkning er steget saa stærkt og antagelig nærmest paa Haandværkets Bekostning; dog er ogsaa Eksporten af danske Plove steget i disse Aar. Noget lignende gælder Hestesko og Hestekosøm, hvoraf Salgsværdien i de to Aar er op-

¹⁾ I Maskinfabrikker desuden for 100000 Kr. i 1913 og for 67000 Kr. i 1905.

	Antal Stykker	Vægt kg	Salgsværdi Kr.
Plove	9 638	458 400	459 900
Harver	977	45 600	21 100
Forskellige Landbrugsredskaber og Reserve- dele hertil	—	294 300	243 700
Vogne	160	—	30 500
Sækkevogne	547	9 900	4 100
Vognfjedre	18 811	272 000	130 600
Vognaksler	38 432	387 300	149 000
Vognbeslag	35	9 400	4 000
Hestesko, Hesteskosøm og Braadder	—	2 911 500	622 800
Seletejsbeslag	—	—	23 800
Stifter og Kramper	5 000 000	137 000	11 700
Bolte, Skruer, Møttriker, Nagler	—	3 703 300	1 162 800
Hængsler	816 330	301 100	133 700
Vinduesbeslag	—	136 000	48 800
Forskelligt Bygningsbeslag	—	—	306 800
Penge- og Boxskabe m. v.	—	—	77 200
Jernsenge, Spiralmadratter m. v.	—	—	482 000
Jernmøbler	17 283	126 200	69 700
Traadnæt i Ruller	240	5 000	2 600
Gelændere og Gittere m. v.	—	—	149 900
Kakkelovnsrør m. v.	—	171 400	44 200
Kulkasser, Skarnkasser m. v.	—	51 400	24 000
Telegraf- og Telefonmateriel	—	1 113 300	254 400
Forskelligt Smedearbejde	—	—	201 900
Forskellige Værktøjsmaskiner m. v.	—	—	71 000
Staalremskiver	10 500	120 000	103 000
Staalremsamlere	34 000	30 200	38 200
Pander	30 258	45 400	17 000
Spader	51 495	111 300	107 000
Skovle	257 086	574 800	296 800
Grebe og Forke	88 941	181 900	156 600
River	29 981	38 500	26 400
Haveredskaber	8 880	11 300	12 500
Hakker, Hype- og Skuffejern	101 357	98 800	63 000
Leer	4 500	6 900	19 300
Økser	19 820	27 850	37 900
Hamre	14 399	15 650	19 600
Plovskæringer	7 300	14 600	9 900
Brødmaskiner	4 116	12 300	13 300
Maskinknive	38 640	34 700	68 000
Bordknive og Gaffler, simple	249 000	21 000	82 200
— — — finere	29 000	2 900	26 800
Andre Knive	11 599	6 100	6 500
File, nye	11 870	8 900	11 300
— ophuggede	62 922	54 400	40 000
Forskelligt Værktøj	—	—	108 800
Børneredskaber	27 624	11 500	7 000
Automater	520	—	169 000
Decimalvægte	888	30 900	52 100
Automatiske, prisudregnende Vægte	155	—	46 500
Andre Vægte og Reservedele	4 573	106 800	123 400
Andet og uangivet Arbejde	—	—	172 900 ¹⁾
Tilsammen	—	—	6 565 200

¹⁾ Heraf 6 000 Træfæltseuge til Værdi 50 000 Kr., 390 Rørforme til Cement til Værdi 36 900 Kr. og 8 236 Kælke og Slæder til Værdi 19 700 Kr.

gjort til henholdsvis 622 000 Kr. og 488 000 Kr. Af Bolte, Skruer o. l. er Produktionen opgjort til 1 163 000 Kr. i 1913 og 627 000 Kr. i 1905, men denne Fremgang betegner antagelig i det væsentlige en virkelig Fremgang for dansk Industri; det samme gælder om Bygningsbeslag o. l. (490 000 Kr. i 1913, 262 000 Kr. i 1905), Jernsenge og Jernmøbler, Staalremskiver og -remsamlere. Produktionen af Spader, Skovle, Hakker o. l. Redskaber er i 1913 opgjort til 539 000 Stkr. til en Værdi af 662 000 Kr. og i 1905 til 380 000 Stkr. til en Værdi af 432 000 Kr.; men hertil maa i hvert Fald for 1913 gøres et Tillæg for et Par mindre Virksomheder, hvorom Oplysning mangler.

En nærmere Sammenligning mellem den indenlandske Produktion og Indførselen fra Udlandet kan kun foretages for enkelte af de her omhandlede Varer, idet der enten ikke er anvendt en ensartet Specifikation, eller Oplysningerne om Produktionen er for ufuldstændige. Nedenstaaende Tabel anføres dog til Paavisning af, at der for en Række af de Varer, der har været omtalt i det foregaaende, finder en betydelig Indførsel Sted fra Udlandet.

Indførsel i 1913 af forskellige Jernvarer:

	Mængde kg	Værdi Kr.
Beslag til Læderarbejde	114 700	95 000
— - Møbel- og Bygningsbrug, Hængsler o. l. . .	545 000	256 000
Knive med finere Skaft	55 200	553 000
— - simplere —	43 900	250 000
Pengeskabe og -kasser	131 200	210 000
Plove og Plovdele	930 400	381 000
Større Landbrugsredskaber	1 150 500	472 000
Spader, Skovle, Grebe, Leer	308 700	218 000
Forskellige Redskaber og Værktøj	963 300	389 000
Skruer, Bolte o. l.	2 480 000	893 000
Hestesko og Hestekosøm	381 000	160 000
Vognaksler	411 400	ca. 200 000
Decimal- og andre Vægte	185 200	163 000

5. Traad- og Traadvarefabrikker.

De under denne Gruppe samlede Virksomheder er af ret forskellig Art og hører ogsaa i Industritællingen under forskellige

Løbe-Nr., men det vil dog være praktisk her at behandle dem i et fælles Afsnit. For det første er her henregnet de under A/S Nordisk Kabel- og Traadfabrikker hørende Virksomheder paa Frederiksberg og i Middelfart, der i 1913 tilsammen beskæftigede ca. 500 Arbejdere*), og dernæst 3 Jerntraadsspinderier el. l. med 59 Arbejdere i alt. Ifølge Industritællingen findes der desuden 6 smaa Traadvarefabrikker og Jerntraadsspinderier med tilsammen ca. 25 Arbejdere. Endvidere er her medregnet 2 Naalemagerfor-

	1913			1905		
	Mængde kg	Salgsværdi		Mængde kg	Salgsværdi	
		I alt Kr.	pr. 100 kg Kr.		I alt Kr.	pr. 100 kg Kr.
Jern- eller Staaltraad	3 224 500	657 400	20,4	} 2 642 000	528 000	20,0
Staalfedertraad	199 500	35 700	17,9			
Rettet Traad (Flasketraad).	225 100	96 100	42,7			
Baandjern	123 800	24 400	19,7			
Kædevarer	313 200	112 400	35,9	99 000	45 000	45,5
Møbelfjedre	489 200	148 400	30,3	108 000	29 200	27,0
Metaltraad ¹⁾	987 000	1 482 500	150,2	76 000	129 000	170,0
Broncetraad	67 300	110 600	164,3	—	—	—
Aluminiumstraad	59 600	106 800	179,2	—	—	—
Ialt	5 689 200	2 774 300	—	2 925 000	731 200	—
Overspundet Ledningstraad	553 600	1 230 100	222,2	—	—	—
Kabler	1 184 600	935 700	79,0	—	—	—
Blankt Kobberkabel	66 200	99 400	150,2	—	—	—
— Aluminiumskabel	76 800	153 700	200,1	—	—	—
Forsk. Isolationsmateriel	15 200	27 600	181,6	—	—	—
Ialt	1 896 400	2 446 500	—	—	750 000	—
Traadstifter og Kramper ²⁾	4 675 700	977 900	20,9	2 396 000	578 000	24,1
Pigtraad	1 264 700	320 300	25,3	1 029 500	246 000	23,9
Traadfletning og -gitre ³⁾	1 070 600	561 000	52,4	—	214 000	—
Hægter og Naale	17 000	12 800	75,3	—	33 000	—

¹⁾ Heri ikke medregnet Metaltraad til eget Brug (Kabler): 896 500 kg i 1913 og 235 000 kg i 1905.

²⁾ Desuden i Jernvarefabrikker: Traadstifter m. v. for 11 700 Kr. i 1913 og 10 000 Kr. i 1905; jfr. S. 21.

³⁾ — — — Traadfletning for 2 600 Kr. i 1913 og 19 000 Kr. i 1905; jfr. S. 21.

*) Samme Aktieselskab driver tillige et Valseværk (med 81 Arb.), der i 1913 udvalgede Kobber, Yellow Metal, Bly og Messing til en samlet Salgsværdi af 1¹/₄ Mill. Kr.

retninger med 19 Arbejdere (foruden ca. 100 Hjemmearbejdere, som den ene Virksomhed beskæftiger med Paasyning af Hægter, men sikkert med en meget ringe Produktion pr. Arbejder); af Naalemagerforretninger findes der iøvrigt 12, der dog tilsammen kun har 10 Arbejdere; endelig behandles herunder 1 Stiftefabrik, der i Industritællingen er henført til et andet Løbenummer.

For Aaret 1905 foreligger der tilsvarende Produktionsoplysninger om de 2 Kabel- og Traadfabrikker, der tilsammen beskæftigede ca. 300 Arbejdere, og 2 Jerntraadsspinderier med 41 Arbejdere, samt 1 Stiftefabrik og 1 af de ovennævnte Naalemagerforretninger; for Traad- og Traadvarefabrikker manglede der Oplysning om 6 smaa Virksomheder med tilsammen 10 Arbejdere.

Produktionen i de Virksomheder, for hvilke den er oplyst, fremgaar nærmere af omstaaende Oversigt (S. 23), henholdsvis for 1913 og for 1905.

For Traadfletning o. l. er Tallene ikke ganske fuldstændige, idet der, som allerede nævnt, mangler Oplysninger fra nogle Smaavirksomheder af denne Art; egentligt Naalemagerarbejde (Bure, Sigter o. l.) er ikke med i Tallene, men den manglende Produktion er antagelig kun af et ganske ringe Omfang. Det vil ses, at Tabellen omfatter en Produktion paa $7\frac{1}{4}$ Mill. Kr. i 1913 og ca. $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr. i 1905; hovedsagelig hidrører denne store Stigning fra de under A/S Nordisk Kabel- og Traadfabrikker hørende Virksomheder.

Af Raastoffer til Produktionen har Traadfabrikken i Middelfart bl. a. anvendt 10 239 000 kg Jernvalstraad, 1 904 000 kg Kobbervalstraad, 68 000 kg Bronzevalstraad og 60 000 kg Aluminiumsvalstraad samt 243 000 kg Zink, der altsammen indførtes fra Udlandet. Kabelfabrikken har anvendt 896 500 kg Metaltraad, der fremstilles paa Traadfabrikken. De andre her omhandlede 6 Virksomheder har anvendt 740 000 kg raa og 490 000 kg galvaniseret Jerntraad samt 186 000 kg Zink m. m.

En Sammenligning mellem den her omhandlede Produktion og Indførselen fra Udlandet af de tilsvarende Varer lader sig foretage for Hovedposternes Vedkommende, saaledes som det fremgaar

af nedenstaaende Tabel, hvor endvidere Udførselen af indenlandske Varer og Forbruget i Indlandet er meddelt.

	Produktion		Specialindførsel		Udførsel		Forbrug
	Mængde	Værdi	Mængde	Værdi ¹⁾	Mængde	Værdi	Mængde
	kg	Kr.	kg	Kr.	kg	Kr.	kg
Jern- og Staaltraad	3 649 000	789 000	3 056 000	798 000	23 000	4 000	6 682 000
Traad af andre Metaller, blanke Kabler	1 257 000	1 953 000	c.300 000	c.500 000	"	"	1 557 000
Baadjern	124 000	24 000	6 463 000	905 000	"	"	6 587 000
Kædevarer	313 000	112 000	330 000	211 000 ²⁾	"	"	643 000
Oversp. Ledningstraad..	553 000	1 230 000	490 000	1 105 000	8 000	17 000	1 035 000
Oversp. Kabler	1 185 000	936 000	1 025 000	851 000	10 000	7 000	2 200 000
Traadstifter m. v.	4 676 000	978 000	2 742 000	425 000	7 000	1 000	7 411 000
Pigtraad	1 265 000	320 000	122 000	30 000	4 000	1 000	1 383 000
Traadfletning m. v.	1 070 000	561 000	147 000	49 000	5 000	2 000	1 212 000

¹⁾ uden Told.

²⁾ u. 9 mm tykke.

6. Jernskibs-Byggerier og -Reparationsværksteder.

I 1913 fandtes der her i Landet foruden Orlogsværftet 6 Jernskibsbyggerier (A/S Burmeister & Wain, A/S Helsingørs Jernskibsbyggeri, A/S Københavns Flydedok og Skibsværft, P. Ph. Stuhr, Aalborg, Marstal Staalskibsbyggeri og Reparationsværk og Ring Andersens Staalskibsværft, Svendborg) samt A/S Det forenede Dampskibsselskabs tekniske Afdeling, der udelukkende gav sig af med Reparationsarbejde.

	Svende	Lær- linge	Ar- bmd.	Tils.		Svende	Lær- linge	Ar- bmd.	Tils.
	I Jernstøberiet....	32	8	43		83	Ved Modelsnedkeri	26	8
- Kedelsmedien ...	95	19	36	150	- anden Træbe- arbejdning	352	42	24	418
- Grovsmedien	109	13	12	134	I Malerværkstedet.	141	1	4	146
- Klejnsmedien....	114	32	12	158	Elektrikere og Mekanikere	7	18	"	25
- Maskinfabrikken.	397	108	65	570	Diverse Arbejdere.	268	"	946	1 214
- Kobbersmede- og Gørtlerværksted.	38	5	5	48	Lagerarbejdere, Kuske m. v.	"	"	17	17
- Blikkenslager- værkstedet.....	6	"	"	6	Tilsammen ...	2 489	390	1 166	4 045
Skibs- og Baadebg.	904	136	"	1 040					

De 7 Virksomheder beskæftigede tilsammen gennemsnitlig i 1913 4045 Arbejdere, der efter Arten af deres Beskæftigelse m. v. fordelte sig som vist i omstaaende Oversigt (S. 25).

Af mekanisk drevne Arbejdsmaskiner benyttedes i alt til Metal 570 og til Træ 82, tilsammen 652; jfr. nedenstaaende Specifikation:

Til Metal.			
Drejebænke	89	Smergelskiver (ikke til Værktøj)	27
Boremaskiner	115	Dampkørekraner	10
Høvlemaskiner	19	Andre Maskiner	74
Fræsemaskiner	9		
Shapingsmaskiner	9	Tilsammen ...	570
Lokkemaskiner	54		
Skrueskæremaskiner	20	Til Træ.	
Stikkemaskiner	10	Drejebænke	15
Pladevalser	27	Baandsave	11
Damphamre	9	Rundsave	15
Lufthamre	79	Høvlemaskiner	17
Apparater til autogen Svejsning	19	Andre Maskiner	24
		Tilsammen ...	82

Paa de her nævnte Værfter blev der i 1913 udført Reparationsarbejde for i alt 7 097 000 Kr.; heraf var de 6 783 000 Kr. for Skibsreparationer, 34 000 Kr. for andre Reparationer, medens 280 000 Kr. var uspecificerede.

Af Nybygninger byggede Værfterne i 1913 tilsammen 19 Skibe til en samlet Salgsværdi af 12 773 000 Kr. Disse 19 Skibe var:

5 Dieselmotorfragtskibe med en Drægtigh. af 15 064 R.T. til en Salgsværdi af 8 763 000 Kr.	
5 Fragtdampere — — 4 312 — — —	2 183 000 -
1 Fragt- og Passagerdamper — — 1 162 — — —	1 327 000 -
4 Motorskibe til en Salgsværdi af 194 000 Kr.	
2 Bugserdampere — 167 000 -	
2 Sandpumpedampere — 139 000 -	

Fremdeles byggedes 1 Flydedok til Værdi 600 000 Kr., 6 Lægttere til 176 000 Kr. og 8 Baade til 20 000 Kr.

Endelig tilvirkedes der 5 Dampkedler til en Salgsværdi af 66 000 Kr. samt forskellige Fabriksanlæg o. l. til en Salgsværdi af 130 000 Kr.

I omstaaende Oversigt (S. 27) har man meddelt Oplysning om Mængden og Indkøbsværdien af de af Værfterne i 1913 anvendte Raastoffer:

	Mængde	Indkøbs-		Mængde
	Tons	værdi		m ³
		1000 Kr.		
Kul	15 726,6	338,5	Eg, indk. i hele Stammer..	71
Raajern	449,6	34,3	Bøg, — — — ..	116
Jernaffald m. v.	350,6	18,4	Fyr ell. Gran — — ..	4 463
Andet raat Metal	87,3	97,4	Andet Træ — — ..	270
Raat, forarb. Jern og Staal i Plader, Rør m. v.	23 911,0	3 095,3	Eg, indk. i opskaar. Stand..	115
Støbegods af Jern	241,0	79,7	Bøg, — — — ..	10
— af Metal	43,4	96,6	Fyr ell. Gran — — ..	5 506
Andet Gods af Jern	322,5	87,7	Andet Træ — — ..	1 137
— — af Metal	114,3	120,3	Trævarer, indkøbt i forarb.	Kr.
— — Uangivet	365,2	110,2	Stand	12 800

Jernskibsbyggeriet synes at være gaaet betydelig frem siden 1905, da Landets daværende 3 private Jernskibsbyggerier kun udførte Arbejde for 9,68 Mill. Kr., hvoraf de 4,26 Mill. Kr. var for Reparationsarbejde, medens det i 1913 udførte Arbejde androg ca. 20 Mill. Kr., hvoraf 7 Mill. for Reparationer.

Det bør dog tilføjes, at navnlig Nybygningsarbejdet paa Skibsværfterne har været store Svingninger underkastet i de mellemliggende Aar, eftersom Konjunkturerne for Skibsfarten har stillet sig. Til Belysning heraf anføres nedenstaaende Tabel, der udviser Tilgangen til den danske Handelsflaade af Nybygninger her fra Landet og Nybygninger her i Landet for fremmed Regning.

Aar	Nybygninger paa danske Værfter.				Samlet Tonnage
	Sejl- og Motorskibe		Dampskibe		
	Antal	Reg. Tons	Antal	Reg. Tons	
1913	109	17 239	9	5 340	22 579
1912	88	10 462	16	9 358	19 820
1911	53	1 412	13	4 193	5 605
1910	45	1 007	10	6 574	7 581
1909	53	1 198	9	3 225	4 423
1908	93	2 542	22	7 186	9 728
1907	145	5 047	20	16 046	21 093
1906	102	2 179	16	13 820	15 999
1905	64	2 087	14	9 941	12 028
1904	70	3 138	17	8 681	11 819

7. Jernstøberier, Maskinfabriker, Cykelfabriker m. v.

Ved Industritællingen i 1914 taltes der af Jernstøberier, Maskinfabriker, Cykelfabriker m. v. (Industritællingstabelværkets Lb.-Nr. 174, 175, 178 og 180) i alt 486 Virksomheder med 14251 Arbejdere.

Oplysninger om Produktionen i 1913 foreligger fra 274 Virksomheder med 14072 Arbejdere i Gennemsnit Aaret igennem. Oplysningerne om Jernstøberierne er ret fuldstændige, idet der kun mangler saadanne fra en halv Snes ganske ubetydelige Virksomheder. Ogsaa for Cykelfabrikkernes Vedkommende maa Oplysningerne anses for ret udtømmende; Oplysningerne omfatter 19 Virksomheder med 422 Arbejdere mod 47 Virksomheder med 711 Arbejdere i 1914, men Grænsen mellem Cykelfabriker og Cykelværksteder er meget vag, og de 47 Virksomheder, der i 1914 er registrerede som Cykelfabriker, er i Virkeligheden et ret vilkaarligt Udsnit af de Virksomheder, der hører ind under Cykelindustrien, Cykelfabrikationen her i Landet bestaar hovedsagelig af Samling og Montering af indførte Cykeldele, og dette Arbejde finder ogsaa Sted i de mindre Virksomheder. For Maskinfabrikkernes Vedkommende er Oplysningerne derimod ikke fuldstændige, idet der mangler saadanne fra et ikke ubetydeligt Antal Virksomheder; af disse er der dog kun 17, der i 1914 beskæftigede over 10 Arbejdere (tilsammen ca. 350), og i øvrigt gælder for Maskinfabrikerne det samme som for Cykelfabrikerne, at Sondringen mellem Maskinfabriker og Maskinværksteder er meget vag, og at en Del af de i 1914 som Maskinfabriker registrerede Virksomheder i Virkeligheden nærmest maa karakteriseres som Maskinværksteder.

Deler man de 274 Jernstøberier, Maskinfabriker m. v. i Virksomheder med Jernstøberi og Virksomheder uden Jernstøberi, vil det vise sig, at der fandtes 114 af de førstnævnte med tilsammen 9997 Arbejdere og 160 af de sidstnævnte med tilsammen 4075 Arbejdere gennemsnitlig i Aaret 1913.

I omstaaende Tabel (S. 29) er Arbejderne nærmere fordelt efter Arten af deres Beskæftigelse m. v.

	Virksomheder med Jernstøberi				Virksomheder uden Jernstøberi				Samtlige Virksomheder			
	Svende	Lærlinge	Arbejds- mænd	Til- sammen	Svende	Lærlinge	Arbejds- mænd	Til- sammen	Svende	Lærlinge	Arbejds- mænd	Til- sammen
I Jernstøberiet.....	1439	182	1378	2999	—	—	—	—	1439	182	1378	2999
- Maskinværkstedet og Smedien.....	3628	1553	425	5606	1988	1200	272	3460	5616	2753	697	9066
- Blikkenslagerværkst. .	39	3	8	50	8	"	"	8	47	3	8	58
- Kobbersm.- og Gørtler- værkstedet.....	21	4	2	27	16	3	3	22	37	7	5	49
- Malerværkstedet.....	50	1	48	99	68	2	18	88	118	3	66	187
Ved Modelsnedkeri.....	260	32	10	302	42	4	"	46	302	36	10	348
- and. Træbearbejdn.	160	5	7	172	186	10	7	203	346	15	14	375
Lagerarb., Kuske m. v. .	"	"	361	361	"	"	65	65	"	"	426	426
Andre Arbejdere.....	65	11	305	381	39	18	126	183	104	29	431	564
Tilsammen...	5662	1791	2544	9997	2347	1237	491	4075	8009	3028	3035	14072

Beregner man for samtlige Virksomheder Forholdstallene for nogle større Grupper, faas følgende Oversigt, hvor man til Sammenligning har vedføjet de tilsvarende Tal for Aaret 1905:

Af 100 Arbejdere var:	1913	1905
I Jernstøberiet	21	22
- Maskinværkstedet og Smedien..	65	66
Træarbejdere	5	6
Andre Arbejdere.....	9	6
falt... 100	100	100

Som det ses, har der praktisk talt ingen Forskydninger fundet Sted i Arten af anvendt Arbejdskraft.

Af de 274 Virksomheder har de 272 (113 med Jernstøberi og 159 uden Jernstøberi) givet Oplysning om Antallet og Arten af de anvendte Arbejdsmaskiner, jfr. omstaaende Oversigt (S. 30).

Anvendelsen af Arbejdsmaskiner er steget betydeligt i de senere Aar; i Oversigten S. 31 er det nærmere belyst, i hvilken Udstrækning de forskellige vigtigere Arbejdsmaskiner er anvendt i Aarene 1913 og 1905.

Det samlede Antal Arbejdsmaskiner i de Virksomheder, hvorfra der foreligger Oplysninger, udgjorde 6854 eller gennemsnitlig

	Antal Virksomh. med nedennævnte Arbejdsmaskiner			Antal Arbejdsmaskiner		
	Virksomh. med Jernstøberi	Virksomh. uden Jernstøberi	Tilsammen	I Virksomh. med Jernstøberi	I Virksomh. uden Jernstøberi	Tilsammen
Til Metal:						
Drejebænke	104	156	260	1 225	916	2 141
Boremaskiner	105	159	264	1 020	643	1 663
Høvlemaskiner	80	60	140	172	74	246
Frøsemaskiner	52	79	131	199	135	334
Shapingsmaskiner	57	82	139	91	107	198
Lokkemaskiner	57	59	116	111	98	209
Skrueskæremaskiner	60	57	117	91	70	161
Stikkemaskiner	52	55	107	85	69	154
Pladevalser	50	31	81	85	42	127
Damphamre	24	14	38	34	15	49
Lufthamre	18	6	24	24	12	36
Automatmaskiner	6	7	13	14	14	28
Andre Maskiner	34	27	61	239	108	347
Tilsammen...	—	—	—	3 390	2 303	5 693
Til Træ:						
Drejebænke	66	31	97	96	35	131
Baandsave	66	52	118	80	58	138
Rundsave	19	19	38	22	24	46
Høvlemaskiner	38	34	72	50	43	93
Andre Maskiner	12	13	25	37	21	58
Tilsammen...	—	—	—	285	181	466
Apparater til autogen Svejsning .	49	38	87	64	60	124
Smergelskiver (ikke til Værktøj).	94	90	184	399	172	571

25 pr. Virksomhed; i 1905 anvendte Jernstøberier og Maskinfabrikker m. v. gennemsnitlig kun 15 Arbejdsmaskiner pr. Virksomhed.

Totalvægten af nedstøbt Gods androg i 1913 i de 114 Virksomheder, der drev Jernstøberi, ca. 64 000 Tons. I 1905, da Oplysninger forelaa fra 135 Virksomheder med Jernstøberi, var det tilsvarende Tal 42 000 Tons. De 64 000 Tons fordelte sig med 26 000 Tons paa Handelsstøbegods, 13 000 Tons paa Maskingods til andre Fabrikker, 16 000 Tons paa Maskingods til eget Brug og 9 000 Tons paa Staalblokke. Stigningen siden 1905 paa

	1913		1905	
	Antal		Antal	
	Virksomh.	Maskiner	Virksomh.	Maskiner
Af 100 Virksomheder benyttede:				
Til Metal:				
Drejebænke	96	790	98	557
Boremaskiner.....	97	611	96	413
Høvlemaskiner.....	52	91	44	70
Fræsemaskiner.....	48	122	33	67
Shapingsmaskiner.....	51	72	31	42
Lokkemaskiner.....	43	77	40	69
Skrueskæremaskiner.....	43	59	30	41
Stikkemaskiner.....	39	56	26	34
Pladevalser.....	30	47	23	35
Damphamre.....	14	18	12	15
Lufthamre.....	9	13	—	—
Automatmaskiner.....	5	11	4	17
Til Træ:				
Drejebænke	36	48	27	31
Baandsave	44	51	34	38
Rundsave	14	17	12	14
Høvlemaskiner.....	27	34	—	—

Mængden af nedstøbt Gods falder næsten udelukkende paa Maskin-godset, hvoraf der i 1905 ikke produceredes mere end 19 000 Tons mod næsten den dobbelte Mængde i 1913. Mængden af Handelsstøbegods er kun steget med ca. 3000 Tons.

Den gennemsnitlige Pris pr. kg Handelsstøbegods var baade i 1913 og i 1905 ca. 35 Øre, derimod er Prisen paa Maskingods siden 1905 steget fra 22 Øre til 29 Øre pr. kg.

I nedenstaaende Oversigt er de 26 000 Tons Handelsstøbe-gods fordelt efter Art i 5 Hovedgrupper og den samlede Salgs-værdi af hver Hovedgruppe er vedføjet.

	Mængde	Salgsværdi
	Tons	Kr.
Bygningsstøbegods	15 900	6 285 000
Husholdningsstøbegods.....	2 500	1 316 000
Støbegods for Gas-, Vand- og Kloakanlæg m. v.....	4 400	1 028 000
Landbrugsstøbegods.....	800	262 000
Andet og uangivet Handelsstøbegods.....	2 400	731 000
Tilsammen...	26 000	9 622 000

Paa Bygningsstøbegodset faldt over Halvdelen af Produktionen, men en Sammenligning med de fra 1905 foreliggende Oplysninger vil vise, at Tilvirkningen af Bygningsstøbegods er i relativ Tilbagegang, medens Tilvirkningen af Husholdningsstøbegods og Støbegods for Gas-, Vand- og Kloakarbejde er steget betydeligt; jfr. nedenstaaende Oversigt:

	1913	1905
For hver 100 Kr. Støbegods var:	Kr.	Kr.
Bygningsstøbegods	70,7	81,6
Husholdningsstøbegods	14,8	7,4
Støbegods for Gas-, Vand- og Kloakarbejde o. l.	11,6	7,8
Landbrugsstøbegods	2,9	3,2
	100,0	100,0

Bygningsstøbegodset fordelte sig efter Art paa følgende Maade i 1913 og i 1905:

	1913					1905			
	Mængde		Salgs- værdi	Gennemsnits- pris		Mængde	Salgs- værdi	Gennemsnits- pris	
	Stkr.	Tons	1000 Kr.	pr. Stk. Kr.	pr. kg Øre			Stkr.	1000 Kr.
Bygningsstøbegods:									
Kakkelovne	53 000	5 640	2 371	44,70	42	61 800	3 014	48,80	48
Kakkelovne, forniklede eller emaillerede	10 300	1 500	894	86,80	60				
Kaminer	300	70	27	90,00	39				
Komfurer	26 100	2 400	884	33,90	37				
Kakkelovne og Komfurer	3 500	400	196	56,00	49	—	164	—	—
Ribbeovne og Radiatorer m. v.	—	1 570	386	—	25	—	245	—	—
Diverse Ovne	600	30	8	13,30	27	—	—	—	—
Grubekedler	14 700	810	226	15,40	28	11 100	107	9,60	28
Skorstensdøre m. v.	69 500	260	69	0,99	27	71 000	99	1,40	30
Skorstensrør	59 400	200	66	1,10	33	—	111	—	36
Vinduer	206 000	1 870	733	3,60	39	160 000	444	2,80	36
Søjler, Dragere m. v. ...	—	100	20	—	20	—	50	—	—
Støbegods til Tagkon- struktion	—	110	32	—	29	—	72	—	—
Andet og uang. Byg- ningsstøbegods	—	940	373	—	40	—	410	—	—
Tilsammen ...	—	15 900	6 285	—	40	—	5 676	—	—

Produktionsmængden af de forskellige Varer er ikke undergaaet væsentlige Forandringer siden 1905, naar undtages Vinduer; af

disse blev der i 1913 tilvirket ca. 50 000 flere end i 1905. I Pris er denne Vare steget fra Kr. 2,80 til Kr. 3,60 pr. Stk. og fra 36 Øre til 39 Øre pr. kg.

I nedenstaaende Oversigt er Husholdningsstøbegodset i 1913 og i 1905 nærmere specificeret.

Husholdnings- støbegods:	1913					1905			
	Mængde		Salgs- værdi	Gennemsnits- pris		Mængde	Salgs- værdi	Gennemsnits- pris	
	Stkr.	Tons	1000 Kr.	pr. Stk. Kr.	pr. kg Øre			Stkr.	1000 Kr.
Køkkenvaske, raa.....	16 700	250,0	90,6	5,43	36	5 100	25,0	4,90	36
— , emall. ..	130	6,4	1,6	12,31	25				
Pander, raa	10 000	21,2	9,7	0,97	46	118 000	248,0	2,10	56
— , emallerede....	45 000	187,4	129,4	2,88	69				
Gryder, raa	14 200	56,5	21,3	1,50	38	33 800	43,5	1,90	52
— , emallerede....	96 200	376,0	247,0	2,57	66				
Strygejern	25 800	61,4	28,5	1,10	46	—	—	—	—
Gasovne	5 700	139,4	94,9	16,65	68	—	—	—	—
Gaskomfurer	470	39,7	17,6	37,45	44	—	—	—	—
Gasapparater og Gasovne	1 400	10,0	4,4	3,14	44	—	—	—	—
Gas- og Petroleumsm- apparater	29 400	109,0	41,5	1,41	38	17 900	32,0	1,80	50
Lamper og Lampegods.	—	148,7	55,3	—	37	—	49,0	—	32
Uangivet Husholdnings- støbegods	—	1 094,3	574,2	—	52	—	113,5	—	—
Tilsammen...	—	2 500,0	1 316,0	—	53	—	511,0	—	—

Støbegodset for Gas-, Vand- og Kloakarbejde fordelte sig som angivet i omstaaende Tabel S. 34.

Bortset fra Ventiler og Haner m. v. samt Pumper og Pumpe-
dele er alt dette Støbegods raat forarbejdede Varer, og Gennem-
snitsprisen pr. kg er derfor ogsaa forholdsvis lav.

Landbrugsstøbegodset bestod for en væsentlig Del af
Vognbøsninger og Plovgods, men de foreliggende Oplysninger er i
øvrigt ret ufuldstændigt specificerede.

De 13 000 Tons Maskingods leveret til andre Fabrikker
havde en samlet Salgsværdi af ca. 3,6 Mill. Kr., og de 9 000 Tons
Staalblokkes Salgsværdi androg i alt ca. 750 000 Kr.

	1913			1905	
	Mængde	Salgs- værdi	Gennem- snitspris pr. kg	Salgs- værdi	Gennem- snitspris pr. kg
	Tons	1000 Kr.	Øre	1000 Kr.	Øre
Støbegods for Gas- Vand- og Kloakarbejde:					
Riste og Ristestænger	391	79	20	47	20
Fittings	629	134	21	171	22
Ventiler, Haner m. v.	230	67	29	63	46
Afløbsrør og Forbindelsesstykk- er for Vandrør til W. C.	1 680	302	18	—	—
Kloakgods	450	82	18	105	20
Lygtepæle (ca. 600 Stkr. i 1913)	66	13	20	19	18
Pumper (ca. 13 000 Stkr. i 1913)	457	204	45	—	—
Pumpedele	11	14	127	—	—
Andet og uangivet	486	133	27	137	—
Tilsammen	4 400	1 028	23	542	—

Af de 114 Virksomheder med Jærnstøberi var kun 24 rene Jærnstøberier, medens de øvrige 90 i udstrakt Grad ogsaa gav sig af med Maskinfabrikation. De fabrikerede tilsammen Maskiner m. v. for 18 767 000 Kr., der fordelte sig med

5 422 000 Kr. paa Kraftmaskiner
 2 384 000 — — Landbrugsmaskiner
 6 454 000 — — Arbejds- og Værktøjsmaskiner
 4 507 000 — — Andre Maskiner.

Den nærmere Specifikation af Maskinernes Art er meddelt nedenfor S. 37—40, hvor man for Oversigtens Skyld har slaaet samtlige Maskinfabrikkers (med eller uden Jærnstøberi) Produktion sammen.

Af Smedearbejde blev der i de 114 Virksomheder med Jærnstøberi udført for ca. 2 Mill. Kr. og af Reparationsarbejde for ca. 3 Mill. Kr. De 114 Virksomheders samlede Produktionsværdi i 1913 kan herefter opgøres til ca. 37,7 Mill. Kr., hvoraf 25,5 pCt. faldt paa Handelsstøbegods, 9,5 pCt. paa Maskinstøbegods til andre Virksomheder, 2 pCt. paa Staalblokke, 49,7 pCt. paa Maskiner m. v., 5,3 pCt. paa Smedearbejde og 8 pCt. paa Reparationsarbejde.

64 af de 114 Virksomheder drev eget Metalstøberi og støbte i 1913 i alt ca. 366 Tons Metal.¹⁾

Til de 114 Virksomheders i det foregaaende omhandlede Produktion er der opgivet at være anvendt bl. a. følgende Raastoffer:

	Mængde Tons	Indkøbsværdi Kr.
Raajern	ca. 46 200	ca. 3 400 000
Jernaffald m. v.	- 22 940	- 960 000
Andet raat Metal	- 376	- 465 000
Raat forarbejdet Jern og Staal i Stænger, Plader, Rør m. v.	- 15 470	- 2 300 000
Støbegods af Jern	- 1 420	- 415 000
— af Staal	- 1 100	- 470 000
— af Metal	- 60	- 115 000
Andet Gods af Jern	- 840	- 295 000
Tilsammen ...	ca. 88 406	ca. 8 420 000

Desuden er der til Anvendelse i Bedriften opgivet at være indkøbt for ca. 72 000 Kr. færdige Trævarer, som ikke er undergaaet yderligere Bearbejdelse paa eget Værksted.

Det vil ses, at der til de 64 000 Tons Jernstøbegods er anvendt ca. 69 000 Tons Raajern og Jernaffald til en samlet Værdi af ca. 4,36 Mill. Kr. Svindet ved Støbningen andrager herefter godt 7 pCt. Til de 366 Tons Metalstøbegods fra eget Støberi medgik ca. 376 Tons raat Metal til Værdi 465 000 Kr. Svindet ved Støbningen androg her kun godt 2½ pCt.

Af de 160 Virksomheder uden Jernstøberi var de 19 som anført Cykel- eller Automobilfabrikker. De beskæftigede tilsammen gennemsnitlig i 1913 422 Arbejdere, hvoraf de 200 var Maskinarbejdere. Salgsværdien af Fabrikernes samlede Produktion i 1913 androg 2 409 000 Kr., og der blev udført Reparationsarbejde for 170 000 Kr.²⁾

¹⁾ Hertil kommer 1 Virksomhed, der ved Siden af Jernstøberi drev Metalvarefabrik og som saadan er medregnet til disse; se S. 13. Denne Virksomhed støbte i 1913 i alt ca. 100 Tons Metal.

²⁾ Desuden fremstilledes der i 2 Maskinfabrikker Automobiler for 27 000 Kr. og Cykler for 7 000 Kr. Se nærmere S. 40.

I nedenstaaende Oversigt er Produktionen nærmere specificeret, og til Sammenligning er vedføjet de tilsvarende Oplysninger om 19 Fabrikkers (med 286 Arbejdere) Produktion i 1905.

	1913		1905	
	Antal	Salgs-	Antal	Salgs-
	Stkr.	værdi Kr.	Stkr.	værdi Kr.
Cykler m. m.:				
Cykler.....	16 120	1 056 700	13 200	1 309 000
— , uden Gummi	1 100	44 000	—	—
Cykelstel	12 400	226 700	—	—
Cykler og Cykelstel	15 270	423 000	—	—
Følge	87 170	47 900	—	—
Cykelstyr	17 000	19 000	—	—
Skærme	21 450	6 200	—	—
Sadelpinde	1 250	500	—	—
Diverse Cykeldele	—	27 200	—	—
Automobiler.....	65	388 900	}	170 000
Motorcykler.....	40	35 500		
Reserve dele til Automobiler.....	—	59 200		
Symaskiner	835	44 500 ¹⁾	370	35 600
Sygevogne o. l.	150	20 000	—	—
Andet Arbejde	—	10 000	—	31 400
Tilsammen....	—	2 409 300	—	1 546 000

¹⁾ Desuden i Maskinfabrikker Symaskiner for 33 000 Kr. jfr. Side 40.

Automobilerne blev i 1913 væsentligst kun lavede paa en enkelt Fabrik.

Gennemsnits-Priserne paa Cykler er siden 1905 gaaet betydeligt ned, fra ca. 100 Kr. til ca. 65 Kr. pr. Stk., og paa Symaskiner er Prisen gaaet ned fra 96 Kr. til 53 Kr. pr. Stk.

De 141 egentlige Maskinfabrikker producerede i 1913 tilsammen Maskiner m. v. til en Salgsværdi af 13 617 000 Kr., der fordelte sig med

5 890 000 Kr. paa Kraftmaskiner
 2 485 000 — — Landbrugsmaskiner
 2 713 000 — — Arbejds- og Værktøjsmaskiner
 2 529 000 — — Andre Maskiner.

Den nærmere Specifikation af Maskinernes Art er meddelt nedenfor S. 37—40, hvor man for Oversigtens Skyld har slaaet

samtlig Maskinfabrikkers (med eller uden Jærnstøberi) Produktion sammen.

Af Smedearbejde blev der i de 141 Maskinfabrikker udført for ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og af Reparationsarbejde for ca. 1,85 Mill. Kr. De 141 Virksomheders samlede Produktionsværdi i 1913 kan herefter opgøres til ca. 16 Mill. Kr.

8 af de 141 Virksomheder havde eget Metalstøberi og støbte i 1913 i alt ca. 37 Tons Metal.

Som anført blev der i 90 af Virksomhederne med Jærnstøberi og i de 141 rene Maskinfabrikker tilvirket Maskiner for henholdsvis 18,8 Mill. Kr. og 13,6 Mill. Kr. eller i alt for 32,4 Mill. Kr., der fordeler sig med 11,3 Mill. Kr. paa Kraftmaskiner, 4,9 Mill. Kr. paa Landbrugsmaskiner, 9,2 Mill. Kr. paa Arbejds- og Værktøjsmaskiner og 7,0 Mill. Kr. paa Andre Maskiner.

I nedenstaaende Oversigt er Kraftmaskinerne nærmere specificeret og der er tilføjet Antallet af de Virksomheder, der tilvirkede hver enkelt Art af Maskiner.

	Mængde	Salgsværdi	Antal Virksomheder med Jærnstøberi	Antal Virksomheder uden Jærnstøberi
	Stkr.	Kr.		
Kraftmaskiner:				
Dampmaskiner, Dampkedler, Dampanlæg	—	1 612 000	15	11
Dynamoer	62	290 000	1	"
Elektromotorer	646	380 000	1	"
Dynamoer og Elektromotorer	7 468	1 727 000	"	6
Petroleumsmotorer	1 781	2 943 000	18	26
Dieselmotorer	124	2 362 000	4	3
Gasmotorer	22	68 000	"	6
Motorer (uden Angivelse af Drivkraften)	442	636 000	9	8
Vindmotorer	1 028	1 044 000	8	17
Tilbehør og Reservedele t. Kraftmaskiner	—	250 000	7	16
Tilsammen ...	—	11 312 000	—	—

Landbrugsmaskinerne fordelte sig som vist i omstaaende Tabel (S. 38).

For Arbejds- og Værktøjsmaskinerne samt for Andre Maskiner meddeles der omstaaende (S. 39 og S. 40) en tilsvarende Specifikation.

	Mængde	Salgsværdi	Antal Virk-	Antal Virk-
	Stkr.	Kr.	somheder med Jernstøberi	somheder uden Jernstøberi
Landbrugsmaskiner:				
Ailepumper	4 524	67 000	3	5
Ailespredere	4 200	62 000	"	2
Hakkelsesmaskiner	3 841	337 000	45	33
Halmpressere	663	293 000	9	11
Harver	2 030	47 000	3	10
Hesteriver	357	34 000	10	7
Hestegange	933	147 000	30	22
Kagebrækkere	1 321	109 000	21	13
Kultivatorer	3 346	164 000	5	12
Plove	2 375	100 000	2	7
Radrensere	3 173	199 000	12	22
Rensemaskiner o. l.	3 384	358 000	20	21
Roeoptagere	313	56 000	1	2
Roeraspere	424	6 000	"	5
Roeskærere	1 475	68 000	13	9
Saamaskiner	3 078	418 000	14	11
Slaamaskiner og Mejeapparater	247	19 000	1	4
Tjpvogne og andre Transportvogne ...	—	97 000	9	5
Tromler	1 474	139 000	29	24
Tærskemaskiner og Tærskværker	4 579	1 960 000	30	38
Diverse Landbrugsredskaber	—	9 000	"	4
Hakker, Skovle o. l.	—	15 000	"	3
Reserve dele	—	57 000	"	5
Uangivet	—	108 000	5	"
Tilsammen...	—	4 869 000	—	—

Om Produktionen af Plove og andre Redskaber se S. 21.

I nedenstaaende Oversigt er de foreliggende Oplysninger om Maskintilvirkningen i 1913 sammenlignet med de tilsvarende Oplysninger for 1905.

	1913	1905
	Salgsværdi	Salgsværdi
	1000 Kr.	1000 Kr.
Kraftmaskiner	11 312	6 748
Landbrugsmaskiner	4 869	2 566
Arbejds- og Værktøjsmaskiner	9 167	6 720
Andre Maskiner	7 036	6 521
Tilsammen...	32 384	22 555

Det vil heraf ses, at Maskinfabrikationen her i Landet — som det ogsaa fremgik af det tidligere anførte om Stigningen i Pro-

	Salgsværdi	Antal Virksomheder med Jernstøberi	Antal Virksomheder uden Jernstøberi
	Kr.		
Arbejds- og Værktøjsmaskiner:			
Maskiner og Inventar for Bagerier	510 000	3	4
— - — - Bryggerier og Aftapningsanstalter .	609 000	4	6
— - — - Mejerier	1 704 000	7	10
— - — - Møllerier	360 000	14	31
— - — - Slagterier og Pølsefabrikker	276 000	3	4
— - — - Vaskerier	147 000	2	4
— - — - Margarinefabrikk.	50 000	1	1
Bogtryk- og Bogbindermaskiner	184 000	2	1
Cement- og Teglværksmaskiner	2 295 000	15	10
Metalbearbejdningsmaskiner	787 000	5	3
Skotøjsmaskiner	226 000	2	3
Træbearbejdningsmaskiner	402 000	12	17
Valseværker	18 000	4	8
Diverse Knusemaskiner	8 000	5	"
Dampspil	18 000	2	"
Muddermaskiner	76 000	1	"
Kaffemøller	114 000	"	1
Køkkenmaskiner	38 000	1	1
Maskiner til Tilvirkning af Ammunition ...	587 000	2	"
Uangivet	758 000	20	20
Tilsammen ...	9 167 000	—	—

duktionen af Maskingods — har udviklet sig i meget betydelig Grad. Navnlig Landbrugsmaskiner synes i de senere Aar at have været Genstand for forøget Produktion.

Indenfor Kraftmaskinerne falder Stigningen særlig paa Motorerne (Dieselmotorer og Elektromotorer), medens Tilvirkningen af Dampmaskiner m. v. er gaaet tilbage.

Stigningen indenfor Landbrugsmaskinerne falder navnlig paa Tærskemaskiner og Rensemaskiner.

Indenfor Arbejds- og Værktøjsmaskinerne er der navnlig Stigning i Tilvirkningen af Cement- og Teglværksmaskiner, medens f. Eks. Tilvirkningen af Maskiner og Inventar til Mejerier synes at være gaaet noget tilbage.

Af danske Maskiner og Maskindele udførtes der til Udlandet i 1913 for 10,7 Mill. Kr.; heraf for 2,96 Mill. Kr. Maskiner til

Forskellige Anlæg og Maskiner:	Salgsværdi	Antal Virksomheder med Jernstøberi	Antal Virksomheder uden Jernstøberi
	Kr.		
Opvarmningsanlæg (herunder Varmeapparater)	1 145 000	15	12
Gasværksanlæg	386 000	9	"
Vandværksanlæg	265 000	9	13
Anlæg for elektrisk Lys og Kraftoverføring.	226 000	5	3
Diverse Anlæg	440 000	6	9
Kølemaskiner, Køleapparater o.l.	1 146 000	2	4
Transmissioner	285 000	13	21
Luftkompressorer	119 000	2	2
Jernbanearbejde	172 000	8	3
Kraner og Transportanlæg	1 036 000	9	9
Elevatorer og Hejseværker	630 000	6	10
Broer	110 000	4	1
Jernkonstruktioner	207 000	6	10
Pumper	94 000	7	17
Vægte	88 000	4	2
Automobiler	29 000 ¹⁾	"	1
Cykler	7 000 ¹⁾	1	"
Symaskiner	33 000 ¹⁾	1	"
Forskellige Beholdere	221 000	6	5
Ammunition	14 000	1	"
Uangivet	383 000	21	23
Tilsammen	7 036 000	—	—

¹⁾ Om denne Fabrikation i øvrigt se S. 36.

Sten-, Kalk- og Lerbearbejdning og for 1,05 Mill. Kr. Baadmotorer. Til Forbrug her i Landet indførtes i 1913 fra Udlandet for 16 Mill. Kr. Maskiner, heraf for 2,54 Mill. Kr. Slaa- og Mejemaskiner og for 1,05 Mill. Kr. Petroleumsmotorer.

I 1897 blev Produktionens Salgsværdi for 247 Jernstøberier, Maskinfabrikker, Cyklefabrikker m. v. med 8542 Arbejdere opgjort til 17,36 Mill. Kr. og Værdien af udført Reparationsarbejde til 2,29 Mill. Kr. De tilsvarende Tal var i 1905 for 431 Virksomheder med 12468 Arbejdere 33,79 Mill. Kr. og 5,90 Mill. Kr. og i 1913 for 274 Virksomheder med 14072 Arbejdere 51,26 Mill. Kr. og 5,02 Mill. Kr. Beregnet pr. Arbejder var Produktionen herefter stigende fra 2300 Kr. i 1897 til 3200 i 1905 og til 4200 i 1913.

8. Instrumentmagerforretninger; Elektromekaniske Virksomheder.

Af Virksomheder, der tilvirkede kirurgiske Instrumenter, Bandager, kunstige Lemmer m. m., taltes ved Industritællingen 1914 21 med tilsammen 84 Arbejdere. Om Produktionen m. v. i 1913 haves Oplysning for de 3 største Virksomheder, der i dette Aar gennemsnitlig beskæftigede 60 Arbejdere (ved Industritællingen 69 Arbejdere); de resterende 18 Virksomheder var alle smaa, idet 12 var uden Arbejdere, 3 beskæftigede hver 2 og 3 hver 3 Arbejdere; 14 af disse Virksomheder var rene Bandageforretninger, 4 tilvirkede tillige kirurgiske Instrumenter.

I 1905 havde man Oplysning fra 9 Virksomheder, der tilvirkede kirurgiske Instrumenter m. m. og beskæftigede 72 Arbejdere, medens der ved Industritællingen i 1906 taltes 29 saadanne Virksomheder med 117 Arbejdere. Antallet af Virksomheder og Arbejdertallet er saaledes gaaet tilbage.

Arbejderne i de 3 Virksomheder, hvorfra Oplysninger foreligger, fordeler sig som følgende Tabel viser:

	Mænd	Kvinder
Instrumentmagere	31	"
Bandagister	5	1
Syersker og Forbindsstofarbejdere	—	15
Andre Arbejdere	8	"
Tilsammen...	44	16

Af de 60 Arbejdere var 9 Lærlinge, nemlig 8 Instrumentmagere og 1 Bandagist. I 1905 var af 72 Arbejdere 50 Mænd og 22 Kvinder, saa at Forholdet mellem Antal beskæftigede Mænd og Kvinder er nogenlunde uforandret.

Produktionens Salgsværdi fremgaar af nedenstaaende Oversigt:

Bandager, kunstige Lemmer m. v.	139 000 Kr.
Kirurgiske Instrumenter samt Operationsmateriel	146 000 -
Forbindsstoffer	7 000 -
Tilsammen...	292 000 Kr.

Endvidere udførte de 3 Virksomheder en Del Reparationsarbejde, hvis Værdi ikke er tilstrækkelig oplyst.

Produktionen i de øvrige Virksomheder kan skønmæssig ansættes til ca. 50 000 Kr. (mest Bandager o. l.), saaledes at Produktionens samlede Værdi bliver ca. 340 000 Kr. Der indførtes i 1913 af medicinske og kirurgiske Instrumenter 1100 kg til Værdi 22 000 Kr. og udførtes af danske Fabrikater for 14 000 Kr. Den udenlandske Omsætning af Bandager o. l. kan ikke særskilt opgøres.

I 1905 var den samlede Værdi af Produktionen og af Reparationer 217 000 Kr. for de 9 Virksomheder, som Produktionsstatistiken omfattede; for de øvrige maa den antages at have andraget mindst 100 000 Kr. De enkelte større Virksomheders Produktion er gaaet stærkt frem, men øjensynlig paa de smaa Virksomheders Bekostning.

Af Virksomheder, der tilvirker fysiske, optiske og mekaniske Instrumenter, er der ved Industritællingen talt 22 med 71 Arbejdere, men Oplysningerne om Produktionen er for ufuldstændige til, at de kan benyttes, særlig da Produktionen er højst uensartet for de forskellige Virksomheder. Under Tilvirkning af musikalske Instrumenter (Løbe-Nr. 189) udgør Pianofabrikkerne Hovedparten, men disse vil i Produktionsstatistiken blive behandlede under Træindustrien; for de øvrige Virksomheder foreligger der ikke produktionsstatistiske Oplysninger.

Derimod er Oplysningerne for forskellige Grupper af den elektromekaniske Industri ret fuldstændige.

Fra 5 Virksomheder for Fremstilling af Telefon- og Telegrafapparater, der tilsammen beskæftigede 380 Arbejdere, hvoraf ca. 90 Kvinder, er det saaledes oplyst, at deres Produktion i 1913 i alt androg 1 316 000 Kr.; denne Sum, der sikkert repræsenterer langt den overvejende Part af Landets hele Produktion af denne Art, fordeler sig med 983 000 Kr. paa Fabrikation og Montering af Telefonapparater, Telefondeler o. l., med 330 000 Kr. paa Telegrafapparater og 3 000 Kr. paa andre Varer. 4 af Fabrikkerne udførte Reparationer for i alt Kr. 291 000. Der indførtes i 1913 fra Udlandet for 144 000 Kr. Telefonapparater o. l. (10 000 kg.

hvoraf 3900 fra Sverige) og udførtes af Telefon- og Telegrafapparater af dansk Fabrikat for 90 000 Kr.

Af de øvrige under Løbe-Nr. 190 »Elektromekaniske Fabrikker« ved Industritællingen henførte Virksomheder (23 med 854 Arbejdere, naar de foran nævnte Telegraf- og Telefonfabrikker fradrages) er der 3 Elektromotorfabrikker, 2 Støvsugerfabrikker, 1 Fabrik for Glødelamper¹⁾ og 8 à 10 Fabrikker, hvis Virksomhed nærmest maa betegnes som Fremstilling af elektrisk Materiel, men hvoraf flere tillige var Installatørforetninger; om 6 af disse foreligger der Oplysning om Produktionen. De beskæftigede ca. 400 Arbejdere foruden ca. 100 ved Installation. Men hertil maa lægges Produktionen fra 4 Virksomheder, der efter deres Hovedbeskæftigelse er henført til Installationsforetninger, men som tillige driver Fabrikation; de beskæftigede 144 Arbejdere ved Fabrikationen og ca. 350 Arbejdere ved Installation.

Samtlige øvrige ikke foran nævnte Virksomheder, der i Industritællingen er henført til Elektromekaniske Fabrikker og Elektriske Installationsforetninger (ca. 270 Virksomheder med 1000 à 1100 Arbejdere) er enten rene Installationsforetninger eller ganske smaa elektromekaniske Værksteder o. l.

Der er altsaa i alt 10 Virksomheder med ca. 540 Arbejdere (foruden ca. 450 ved Installation), om hvis Produktion af elektrisk Materiel der foreligger Oplysninger, og som mindst repræsenterer de $\frac{9}{10}$ af hele denne Produktion. Salgsværdien af de 10 Virksomheders Fabrikation i 1913 er opgjort til 1591000 Kr., hvoraf 125000 Kr. for forskelligt andet Arbejde end elektrisk Materiel (Maskiner m. m.). En nærmere Specifikation af den anførte Sum lader sig ikke foretage; kun skal det anføres, at der deri indgaar for 235000 Kr. Staalrør og -fittings til elektriske Installationer (ca. 500000 kg).

Der foreligger ikke Oplysninger fra tidligere Aar til Sammenligning med denne Produktion, men den har utvivlsomt været i

¹⁾ I Produktionsstatistiken omtalt under Glasindustrien, Stat. Medd., 50. Bd., 4. Hæfte, S. 45.

stærk Fremgang; det kan bl. a. anføres, at der svarende til de 293 Virksomheder med 3700 Arbejdere, der i 1914 fandtes indenfor den elektriske Industri (Fabrikation og Installation), i 1906 kun var 102 Virksomheder med 1562 Arbejdere.

I 1913 blev der her til Landet indført af elektriske Smaadele (Kontakter, Sikringer o. m. a.) 50700 kg til Værdi 127000 Kr., og af andet elektrisk Materiel (Afbrydere o. m. a., men ikke Akkumulatorer, Elementer, Kabler, Ledningstraad¹⁾ eller Rør) 128100 kg til Værdi 380000 Kr., samt af elektriske Maaleapparater (Ampèremetre o. l.) 170400 kg til Værdi 801000 Kr.

¹⁾ Se herom foran S. 23.

RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

Le présent fascicule, qui fait suite aux livraisons déjà parues de la „Statistique de la production en 1913“, traite des branches les plus importantes de l'industrie en métaux; pourtant, il ne tient pas compte des branches dans lesquelles dominent absolument les petites industries.

Il y avait un très grand nombre d'orfèvreries, à savoir 319 occupant 855 ouvriers, dont toutefois l'immense majorité sont de petits établissements qui ne s'occupent que de commerce et de réparations. Sur les 32 établissements ayant plus de 5 ouvriers, les 23 (occupant 571 ouvriers) ont fourni des renseignements sur leur production, qui, en tout cas pour les ouvrages d'argent, comprend la presque-totalité de la production du pays. Les 23 établissements ont produit en 1913

ouvrages d'argent . . .	12 356 kilos d'une valeur de	1 785 000 cr.				
» d'or	147,5 » » » »	383 200 »				
» non spécifiés	395,5 » » » »	67 200 »				

L'importation d'ouvrages d'argent s'élevait à 550 000 cr. L'importation d'ouvrages d'or ne peut être évaluée qu'incomplètement.

Nous avons des renseignements sur 10 des 14 fabriques de ruolz du pays; elles occupaient 285 ouvriers; 4 en étaient toutes petites. Elles s'occupent partie de la production des articles bruts, partie elles plaquent et manufacturent de tels articles produits ou achetés par elles. La valeur totale de la production a été évaluée à 1 122 000 cr., dont env. 600 000 cr. représentent des marchandises fabriquées entièrement par l'établissement lui-même, env. 450 000 cr. des marchandises pour lesquelles les produits bruts avaient été achetés; le reste représente de sproduits bruts livrés aux commerce. La valeur des produits bruts constitue 55 % environ des produits achevés.

Le groupe „Dinandiers et fabriques d'ouvrages en métaux“ comprend en tout 124 établissements occupant 1435 ouvriers;

la production des 50 établissements occupant 1 330 ouvriers a été évaluée à 4,5 mill. de cr., dont cependant 0,7 mill. de cr. représente des objets en métal fondu qu'il faut laisser de côté ici. Voici les produits principaux :

Lampes et lustres	1 112 000 cr.
Ustensiles de ménage et objets de fantaisie.....	635 000 »
Garnitures de bâtiments (boutons de porte etc.).....	471 000 »
Armures de chaudrons, de conduits etc.....	728 000 »
Capsules métalliques	104 000 »

La production de plusieurs de ces articles a beaucoup augmenté depuis quelques années et se fait partiellement dans des fabriques spéciales (fabriques de lampes et de lustres, fabriques de capsules etc.).

Pour ce qui concerne la ferblanterie, nous disposons de renseignements sur les 3 grands établissements et sur la plupart des autres établissements de ce genre — en tout 20 occupant 1 319 ouvriers; il manque seulement des renseignements sur quelques petits établissements. La production s'élevait en 1913 à

	quantité kg	valeur cr.
Seaux à transport.....	1 278 000	1 491 000
Emballage en fer-blanc.....	2 875 000	1 898 000
Ustensiles de ménage:		
émaillés.....	500 000	874 000
laqués	360 000	410 000
en fer-blanc.....	892 000	584 000
galvanisés.....	1 800 000	996 000
autres articles	—	334 000
en tout...	—	6 587 000

Aux chiffres de l'emballage en fer-blanc il faut ajouter un montant de 206 000 cr. formant la valeur des boîtes produites par 2 fabriques de conserves pour être employées par elles-mêmes. Aux chiffres des „autres articles“ il faut ajouter la somme de 558 000 formant le paiement de la fabrication et de la réparation de compteurs à gaz, dont s'occupaient 4 fabriques spéciales.

Aux 4 établissements de galvanisation, occupant 56 ouvriers, la galvanisation a rapporté env. 300 000 cr.

Le groupe: fabriques d'objets en fer, martinets etc. comprend en tout 66 établissements occupant 1 526 ouvriers et qui sont ou des fabriques spéciales (fabriques de meubles en fer, de charrues, de ressorts de voiture etc.) ou des fabriques d'objets en fer de toute espèce, mais la distinction entre ce groupe et les forges etc. est si délicate qu'il est impossible de déterminer la production

d'autres établissements à ajouter à la production sur laquelle nous avons des renseignements. Cette production est évaluée à 6 565 000 cr. pour des ouvrages neufs, à quoi il faut ajouter 305 000 cr. pour des réparations etc.

Il y a dans ce pays 2 grands fabriques de câbles et de fils (occupant 500 ouvriers env.), qui produisent outre des câbles et des fils métalliques, aussi des ouvrages de fil; il y a en outre une dizaine de fabriques d'ouvrages de fil dont 3 ont fourni des renseignements sur leur production. La production des établissements mentionnés et de quelques autres s'élevait en tout à

	quantité kg	valeur cr.
câbles et fils conducteurs ...	1 896 000	2 446 000
fils de fer et fils d'acier	3 649 000	789 000
autres fils	1 114 000	1 706 000
pointes de Paris	4 076 000	978 000
ouvrages de fil etc.	3 261 000	1 166 000

La production nationale pourvoit aux $\frac{9}{10}$ de la consommation intérieure de filets et de fil de fer barbelé, aux $\frac{4}{5}$ de la consommation de fils métalliques et à un peu plus que la moitié de la consommation de fils de fer, de fils conducteurs revêtus de matière isolante, de câbles, de pointes de Paris etc.

Outre l'Arsenal de l'État, dont la production n'est pas comprise ici, le pays possède 7 chantiers de construction ou de réparation pour des navires en fer. lesquels occupaient en 1913 plus de 4 000 ouvriers en tout. Ces chantiers ont achevé en 1913 5 navires à moteur (Diesel), 5 cargo boats, divers petits bâtiments, 1 dock flottant etc., d'une valeur totale de $12\frac{3}{4}$ mill. de cr., à quoi il faut ajouter le paiement de travaux de réparation, 7 mill. de cr. En 1913, comme après cette année, les chantiers ont été très occupés; en considérant une plus longue période on trouve cependant que les conjonctures de la navigation ont beaucoup d'influence sur les nouvelles constructions.

Les renseignements recueillis sur les fonderies de fer, dont la plupart sont réunis à des fabriques de machines etc., paraissent être presque complets; la statistique comprend 114 établissements (env. 10 000 ouvriers), qui ont produit en 1913 64 000 tonnes d'articles de fonte, dont 26 000 tonnes livrées au commerce, 13 000 tonnes de fonte à machines pour d'autres usines, 16 000 tonnes de fonte à machines pour leur propre emploi, et — dans un seul établissement — 9 000 tonnes de blocs d'acier crus. La production d'articles de fonte livrés au commerce comprend des articles de fonte pour constructions (surtout

des poiles, fourneaux de cuisine etc.), des objets de ménage (marmites, poêles, éviers etc.), conduites, pompes etc. A 90 des 114 fonderies étaient réunies des fabriques de machines; outre pour celles-ci, nous avons des renseignements sur la production de 160 autres fabriques de machines (4000 ouvriers environ). 19 de ces établissements (422 ouvriers) étaient des fabriques de bicyclettes ou d'automobiles dont la production avait une valeur de 2,4 mill. de cr. (pour automobiles environ 0,4 mill. de cr.). Les renseignements recueillis sur la production de machines proprement dites sont probablement incomplets; ils comprennent toutefois tous les grands établissements. Voici la valeur de la production en 1913:

moteurs.....	11,3	mill. de cr.
machines d'agriculture.....	4,9	» »
machines de travail et machines-outils ..	9,2	» »
machines diverses.....	7,0	» »
total... 32,4	»	»

Parmi les moteurs, les moteurs à huile (pour bateaux etc.) jouent un grand rôle, parmi les machines d'agriculture: les batteuses, parmi les machines de travail: installations pour fabriques de ciment et pour briqueteries: le groupe machines diverses comprend calorifères, appareils frigorifiques, ascenseurs et autres installations de transport etc. Des machines danoises d'une valeur d'env. 10 mill. de cr. ont été exportées, tandis que le pays a importé des machines étrangères d'une valeur d'env. 16 mill. de cr.

Pour ce qui concerne la fabrication d'instruments, la production d'instruments de chirurgie a été évaluée à env. 150 000 cr., la production de bandages etc. à env. 200 000 cr. 5 établissements, occupant 380 ouvriers, ont fabriqué des appareils téléphoniques et télégraphiques d'une valeur de 1,3 mill. de cr. 10 établissements, occupant 540 ouvriers, produisaient du matériel électromécanique; la valeur de cette fabrication montait en 1915 à 1,6 mill. de cr.